ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĒZEKNES TIESU NAMS

Lietas arhīva Nr. A42-01564-18/42
ECLI:LV:ADRJRTN:2018:0531.A420156418.3.S

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rēzeknē 2018.gada 31.maijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis Māris Šļakota,

piedaloties pieteicējam /pers. D/,
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšas aģentūras pārstāvim /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. D/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta kaitējuma atlīdzība kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas darbu dalībniekam.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) direktores 2018.gada 11.janvāra lēmumu Nr.18/83801 (turpmāk – lēmums Nr.83801) atstāts negrozīts Aģentūras Rēzeknes reģionālās nodaļas 2017.gada 29.novembra lēmums Nr.17/2197892 (turpmāk – lēmums Nr.2197892), ar kuru iestāde atteicās uzsākt administratīvo procesu no jauna. Lēmumā norādīts turpmāk minētais pamatojums.

[1.1] Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija 1993.gada 12.oktobrī pieteicējam noteica 2.grupas invaliditāti, kuras cēlonis ir saslimšana, kas saistīta ar Černobiļas atomelektrostacijas (turpmāk – Černobiļas AES) avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu, un 100% darbspēju zaudējumu. Atkārtotas medicīniskās ekspertīzes rezultātā 1996.gada 29.oktobrī 2.grupas invaliditāte pieteicējam tika pagarināta un noteikts darbspēju zaudējums 80%, kas kopš 1998.gada 20.oktobra ir noteikts bez termiņa.

Pamatojoties uz noteikto invaliditāti un darbspēju zaudējumu, pieteicējam no 1993.gada 12.oktobra tika piešķirta invaliditātes pensija, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem tika aprēķināta un izmaksāta kaitējuma atlīdzības apmērā.

[1.2] Aģentūras Rēzeknes reģionālā nodaļa 2015.gada 21.decembrī saņēma pieteicēja iesniegumu ar lūgumu papildus invaliditātes pensijai piešķirt viņam kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam no 2000.gada 1.janvāra. Izskatot minēto iesniegumu, Aģentūras Rēzeknes reģionālā nodaļa atteica pieteicējam piešķirt kaitējuma atlīdzību, jo viņš jau saņēma invaliditātes pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā (2016.gada 13.janvāra lēmums Nr.16/83675). Šo lēmumu pieteicējs apstrīdēja, bet ar Aģentūras direktores 2016.gada 23.februāra lēmumu Nr.16/418665 pārsūdzētais lēmums atstāts negrozīts.

N o 2016.gada 1.septembra, pamatojoties uz pieteicēja 2016.gada 25.augusta iesniegumu, Aģentūras Rēzeknes reģionālā nodaļa piešķīra pieteicējam vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem (2016.gada 21.septembra lēmums Nr.16/1793928). Minēto lēmumu pieteicējs apstrīdēja, norādot, ka vecuma pensijas apmērā jābūt ietvertai arī kaitējuma atlīdzībai. Ar Aģentūras direktores 2016.gada 20.oktobra lēmumu Nr.16/1993919 atstāts negrozīts 2016.gada 21.septembra lēmums, secinot, ka vecuma pensijas apmērs pieteicējam noteikts tiesiski un pamatoti.

Abos minētajos Aģentūras direktores lēmumos tika norādīta to apstrīdēšanas kārtība. Tā kā viena mēneša laikā no lēmumu spēkā stāšanās dienas pieteicējs tos nebija pārsūdzējis, lēmumi ir stājušies spēkā un kļuvuši neapstrīdami (Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmā daļa).

[1.3] 2017.gada 6.novembrī Aģentūras Rēzeknes reģionālajā nodaļā saņemts pieteicēja iesniegums, kurā atkārtoti lūgts piešķirt viņam kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam no 2000.gada 1.janvāra. Izskatot minēto iesniegumu, Aģentūras Rēzeknes reģionālā nodaļa atteica uzsākt administratīvo procesu no jauna, jo faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas bija par pamatu iepriekš minēto lēmumu pieņemšanai, nav mainījušies.

[1.4] Pieteicējs, apstrīdot lēmumu Nr.2197892, norāda, ka viņam par labu ir mainījušies tiesiskie apstākļi, proti, no 2017.gada 1.janvāra ir stājušies spēkā grozījumi Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likumā (turpmāk – Černobiļas likums), kas paredz pārrēķināt visas kaitējuma atlīdzības.

Aģentūra paskaidro, ka visiem tiem Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kuriem bija piešķirta vecuma pensija kaitējuma atlīdzības apmērā, no 2017.gada 1.janvāra šīs pensijas vietā tiek aprēķināta vecuma pensija, kāda tā būtu saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" normām un papildus piešķirta kaitējuma atlīdzība, kas tiek pārrēķināta pēc formulas: KA = 50% VS x DZ, kur KA — kaitējuma atlīdzības apmērs, VS — iepriekšējā kalendāra gada vidējā apdrošināšanas iemaksu alga valstī, DZ — darbspēju zaudējuma pakāpe (procentos) (Černobiļas likuma pārejas noteikumu 5.punkta otrā un ceturtā daļa).

Ja aprēķinātās vecuma pensijas un kaitējuma atlīdzības kopējā summa ir lielāka par iepriekš saņemto pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā, tad no 2017.gada 1.janvāra pārrēķina vecuma pensiju un piešķir kaitējuma atlīdzību, bet, ja kopējā aprēķinātās pensijas un kaitējuma atlīdzības summa ir mazāka, tad turpina izmaksāt vecuma pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā (Černobiļas likuma pārejas noteikumu 6.punkts).

Ievērojot jauno aprēķināšanas kārtību, Aģentūras nodaļa 2017.gada 18.augustā pārskatīja pieteicējam piešķirto pensiju. Tā kā pārskatītās pensijas

un kaitējuma atlīdzības kopējā summa 489,10 *euro*, pārsniedza līdz 2016.gada 31.decembrim saņemto vecuma pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā 485,72 *euro*, tad no 2017.gada 1.janvāra pieteicējam ir aprēķināta vecuma pensija saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām" 203,68 *euro* un piešķirta kaitējuma atlīdzība 285,42 *euro* (50 % 713,54 x 80%).

Pieteicējam piešķirtās kaitējuma atlīdzības apmērs tiks pārskatīts reizi gadā 1.maijā, ņemot vērā iepriekšējā kalendāra gada vidējo apdrošināšanas iemaksu algu valstī pie nosacījuma, ja iepriekšējā kalendāra gada vidējā apdrošināšanas iemaksu alga nav mazāka par algu, no kuras jau aprēķināta kaitējuma atlīdzība (Černobiļas likuma 9.panta ceturtā daļa).

[1.5] Ja administratīvais akts ir kļuvis neapstrīdams, tad administratīvo procesu tajā pašā lietā no jauna var uzsākt, ja ir mainījušies lietas faktiskie apstākļi, kuri bija par pamatu lēmuma pieņemšanai, vai lietas tiesiskie apstākļi ir mainījušies adresātam par labu (Administratīvā procesa likuma 87.panta pirmā daļa).

Pieņemot lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu un izskatot lietu vēlreiz pēc būtības, Aģentūra secina, ka nav pamata uzsākt administratīvo procesu no jauna lietā par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu pieteicējam no 2000.gada 1.janvāra, jo tiesību normas, kas bija par pamatu lēmuma Nr.16/83675 un lēmuma Nr.16/1793928 pieņemšanai, nav mainījušās. Aģentūra nav konstatējusi, ka būtu mainījušies arī lietas faktiskie apstākļi, kas bija par pamatu minēto lēmumu pieņemšanai.

[2] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicēja vecuma pensijas apmēram klāt tiktu pieskaitīta kaitējumu atlīdzība kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam saskaņā ar Černobiļas likuma 10. panta pirmo daļu. Pieteikumā norādīja turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Pieteicēja ieskatā ir būtiski mainījušies gan faktiskie, gan tiesiskie apstākļi, jo no 2017.gada 1.janvāra tiek pārrēķinātas visas līdz 2017.gada 1.janvārim piešķirtās kaitējuma atlīdzības Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, ko paredz 2016.gada 16.jūnijā pieņemtie grozījumi Černobiļas likumā, kas stājas spēkā no 2017.gada 1.janvāra. Turklāt kaitējuma atlīdzības apmērs tiek pārskatīts reizi gadā 1.maijā, ņemot vērā iepriekšējā kalendāra gada vidējo apdrošināšanas iemaksu algu valstī.

[2.2] Pieteicējs vērš uzmanību uz Augstākās tiesas 2013.gada 4.jūnija spriedumu lietā Nr.A42558308 (SKA-304/2013), kurā tiesa atsaucās uz Černobiļas likuma 10.panta pirmo daļu, kas nosaka, ka Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, kuriem ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar minēto darbu veikšanu, vienlaicīgi var saņemt kaitējuma atlīdzību (atbilstoši likuma 1.panta 4.punktam tā ir piešķiramā naudas summa, kas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam kompensē ienākumu zaudēšanu sakarā ar darbspēju zaudējumu) un valsts pensiju, kas piešķirta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām". Turklāt spriedumā minēts, ka no minētās tiesību normas secināms, ka kaitējuma atlīdzība ir likumdevēja noteikta papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas, un tā piešķirama arī tad, ja persona jau saņem valsts pensiju – vecuma vai invaliditātes pensiju.

[2.3] Černobiļas likuma 8.panta pirmā daļa paredz, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu, savukārt saskaņā ar minētā likuma 10.panta pirmo daļu vienlaicīgi kaitējuma atlīdzību un valsts pensiju var saņemt Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, ja viņu invaliditāte saistīta ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanu (vai viņu nāves gadījumā darbnespējīgie ģimenes locekļi), kuri saņem invaliditātes, vecuma vai apgādnieka zaudējuma pensiju, kas aprēķināta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

Likums „Par valsts pensijām" stājies spēkā 1996.gada 1.janvārī, savukārt Černobiļas likuma spēkā stāšanās datums ir 2000.gada 1.janvāris. Abi likumi ir spēkā esoši.

Likuma „Par valsts pensijām" uzdevums ir noteikt uz apdrošināšanas iemaksām balstītas valsts obligātās pensiju apdrošināšanas sistēmas principus, kā arī kārtību, kādā valsts sociālās apdrošināšanas pensiju nodrošina vecuma, invaliditātes un apgādnieka zaudējuma gadījumā, savukārt Černobiļas likuma mērķis ir noteikt Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka un Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušās personas statusu, kā arī sociālās garantijas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, viņu apgādībā esošajām personām un Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušajām personām. Kaitējuma atlīdzība ir likumdevēja noteikta papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas, un tā piešķirama arī tad, ja persona jau saņem valsts pensiju – vecuma vai invaliditātes pensiju.

Tiesiskās paļāvības princips paredz, ka likumam ir galvenais spēks. Šī principa pamatā ir ideja, ka indivīds var paļauties uz to, ka valsts rīkojas tiesiski un konsekventi, tiesiskās paļāvības principa darbība nozīmē personas paļaušanos un tiesību normām, ticību, ka tās ir likumīgas, pamatotas un saprātīgas, kā arī vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties.

[3] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Aģentūra neatzina pieteikumu, atsaucoties uz Lēmuma pamatojumu. Papildus norādīja turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Sociālās garantijas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem nosaka Černobiļas likums, kas stājās spēkā 2000.gada 1.janvārī.

Tā kā Pieteicējam invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu konstatēta 1992.gada 7. aprīlī, t.i. līdz Černobiļas likuma spēkā stāšanās dienai, tad invaliditātes pensija viņam tika aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā, pamatojoties uz likuma „Par valsts pensijām" normām, Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 15.maija lēmumu „Par pasākumiem, kas veicami, lai uzlabotu Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo Latvijas Republikas iedzīvotāju sociālo stāvokli" un Ministru kabineta 1997.gada 30.decembra noteikumu Nr.441 „Noteikumi par darbā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu" (turpmāk – Noteikumi Nr.441) (ar grozījumiem, kas izdarīti ar Ministru kabineta 1998.gada 18.augusta noteikumiem Nr.308) 38.1, 38.2 punktu pēc formulas: PA = 90 % VS x DZ, kur: PA – pensijas apmērs; VS – vidējā darba samaksa – Centrālās statistikas pārvaldes aprēķinātā mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā strādājošajiem par 2010. gada 1.ceturksni (Ls 446) un DZ – profesionālo darbspēju zaudējuma pakāpe procentos.

Tajā gadījumā, ja invaliditātes pensijas apmērs, kas aprēķināts saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" normām bija mazāks par kaitējuma atlīdzības apmēru, pensiju piešķīra un izmaksāja atbilstoši darbspēju zaudējuma pakāpei un vidējai darba samaksai, t.i., kaitējuma atlīdzības apmērā.

[3.2] Saskaņā ar Černobiļas likuma Pārejas noteikumu 1.punktu invaliditātes pensijas, kas piešķirtas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un aprēķinātas kaitējuma atlīdzības apmērā, no 2010.gada 1.jūlija pārrēķina, izmantojot formulu P = 90 % VS x DZ.

Līdz ar to Pieteicēja saņemtā invaliditātes pensija kaitējuma atlīdzības apmērā no 2010.gada 1.jūlija tika pārrēķināta un noteikta Ls 321,12 (90 % 446 x 80%). Turpmāk 2.grupas invaliditātes pensijas apmērs kaitējuma atlīdzības apmērā tika paaugstināts ar indeksiem: no 2014.gada 1.oktobra ar indeksu 1,0274 un no 2015.gada 1.oktobra ar indeksu 1,0158 un 2015.gada oktobrī invaliditātes pensija kaitējuma atlīdzības apmērā bija 476,85 *euro*.

[3.3] No 2016.gada 1. septembra Pieteicējam invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības apmērā) vietā tika piešķirta vecuma pensija. Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 19.punkts paredz, ka invaliditātes pensijas vietā piešķirtā vecuma pensija invaliditātes laikā nedrīkst būt mazāka par invaliditātes pensiju, kas saņemta līdz vecuma pensijas piešķiršanas dienai. Tā kā saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām" pieteicēja aprēķinātās vecuma pensijas apmērs 199,96 *euro* bija mazāks, nekā invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības apmērā) apmērs 476,85 *euro*, tad pieteicējam tika piešķirta valsts vecuma pensija, kas aprēķināta nevis saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" normām, bet noteikta kaitējuma atlīdzības apmērā, bet no

2016.gada 1.oktobra tika paaugstināta ar indeksu 1,0186 un vecuma pensija kaitējuma atlīdzības apmērā ir 485,72 *euro*.

[3.4] Černobiļas likuma 8.panta pirmā daļa paredz, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu. Savukārt saskaņā ar Černobiļas likuma 10.panta pirmo daļu vienlaicīgi kaitējuma atlīdzību un valsts pensiju var saņemt Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, ja viņu invaliditāte saistīta ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanu (vai viņu nāves gadījumā darbnespējīgie ģimenes locekļi), kuri saņem invaliditātes, vecuma vai apgādnieka zaudējuma pensiju, kas aprēķināta saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām".

Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka pieteicējam tika piešķirta vecuma pensija, saglabājot iepriekš saņemtās invaliditātes pensijas apmēru, kas noteikts, ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes aprēķināto mēneša vidējo bruto darba samaksu sabiedriskajā sektorā strādājošajiem un viņa darbspēju zaudējuma pakāpi.

[3.5] Saskaņā ar jauno aprēķināšanas kārtību, kas piemērojama no 2017.gada 1.janvāra, pieteicējam aprēķināta vecuma pensija un piešķirta kaitējuma atlīdzība (sk. sprieduma 1.4.punktu).

[3.6] Aģentūrai nav tiesiska pamata piešķirt pieteicējam kaitējuma atlīdzību par periodu līdz 2016.gada 31.decembrim, jo viņš saņēma vecuma pensiju, kas bija noteikta kaitējuma atlīdzības apmērā, t.i., tā bija aprēķināta saskaņā ar Černobiļas likuma pārejas noteikumu 1.punktu un piešķirtais pakalpojums, kura apmērs faktiski sastāv no 2 pakalpojumiem, ir līdzvērtīgs salīdzinājumā ar pieteicējam piešķirto pakalpojumu apmēru no 2017.gada 1.janvāra.

[3.7] Nav pamatota pieteicēja atsaukšanās uz Augstākas tiesas 2013.gada 4.jūnija spriedumu lietā Nr.A42558308, jo minētais spriedums attiecas tikai uz konkrētu personu.

[3.8] Pieteicējam nevarēja rasties tiesiskā paļāvība uz to, ka, piešķirot vecuma pensiju, kuras apmērs ir noteikts invaliditātes pensijas apmērā, kas aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā, vēl papildus līdz 2016.gada 31.decembrim tiks piešķirta arī kaitējuma atlīdzība. Arī iepriekš pieteicējam netika atsevišķi piešķirta invaliditātes pensija saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" noteiktajām normām un kaitējuma atlīdzība saskaņā ar Černobiļas likuma normām, jo līdz 2017.gada 1.janvārim, kad stājās spēkā Černobiļas likuma grozījumi, tiesību normas neparedzēja šādu iespēju, kā arī šiem grozījumiem likumdevējs nav piešķīris atpakaļvērstu spēku.

[4] Pieteicējs tiesas sēdē uzturēja pieteikumu uz tajā norādīto argumentu pamata. Papildus norādīja, ka pieteicēja ieskatā no 2017.gada 1.janvāra kaitējuma atlīdzinājums aprēķināts no summas 713 *euro*, lai gan vidējā darba alga valstī bija 926 *euro*. Norādīja, ka tie Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, kuri iepriekš bija vērsušies tiesā ar pieteikumiem par kaitējuma atlīdzības izmaksu, tagad saņem vecuma pensiju invaliditātes pensijas apmērā un vēl arī kompensāciju par kaitējumu. Pieteicēja gadījumā invaliditātes pensija sadalīta uz pusēm – vecuma pensija un kaitējuma atlīdzība.

[5] Aģentūras pārstāvis tiesas sēdē neatzina pieteikumu un paskaidroja, ka Aģentūra lieto jēdzienu vidējā apdrošināšanas iemaksu alga valstī. Situācija, kad ir vērojamas faktiskas atšķirības pakalpojumu apmēros, ir veidojušās tiesību normu izmaiņu un tiesu prakses rezultātā.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietā esošos pierādījumus, tiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[7] Iestāde atteicās izskatīt pieteicēja iesniegumu, norādot, ka administratīvais process nav uzsākams no jauna. Proti, Aģentūra norādīja, ka nav mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi, kuri bija Aģentūras Rēzeknes reģionālās nodaļas 2016.gada 13.janvāra lēmuma Nr.16/83675 pieņemšanas pamatā. Ar minēto lēmumu Aģentūra atteicās piešķirt pieteicējam kaitējuma atlīdzību.

Administratīvā procesa likuma 87.pants, kas regulē administratīvā procesa uzsākšana no jauna uz iesnieguma pamata, attiecas uz pozitīviem administratīvajiem aktiem, tātad tiem gadījumiem, kad privātpersonas tiesiskais stāvoklis iepriekš ar administratīvo aktu ir ticis ietekmēts aktīvi: ticis mainīts personai piemītošo tiesību vai pienākumu apjoms (uzlikts pienākums vai piešķirtas tiesības), bet persona vēlas, lai iepriekš noteiktais tiesību apjoms tiktu mainīts vai tiktu atcelts uzliktais pienākums. Turpretim, ja persona ir vērsusies iestādē ar lūgumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu (jaunu – personai vēl nepiemītošu – tiesību noteikšanu) un iestāde atteikusi izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar šo atteikumu tiesiskās attiecības nav aktīvi ietekmētas, tas ir, privātpersonas tiesību vai pienākumu apjoms nav ticis mainīts (izdots negatīvs – personas tiesisko stāvokli neietekmējošs – administratīvais akts), šādā gadījumā Administratīvā procesa likuma 87.pants nav piemērojams (*sk. Augstākās tiesas 2007.gada 5.novembra spriedumu lietā Nr.SKA-304/2007*).

Tiesa līdz ar to izskata nevis jautājumu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna uz iesnieguma pamata, bet gan jautājumu par pieteicēja tiesībām uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[8] Pieteicējs vērsās tiesā ar prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – kaitējuma atlīdzības piešķiršanu. Iestādei adresētajā 2017.gada 6.novembra iesniegumā pieteicējs kaitējuma atlīdzību lūdza izmaksāt no 2000.gada 1.janvāra, kad stājās spēkā Černobiļas likums. Arī tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka tieši no minētā datuma viņš prasa kaitējuma atlīdzības izmaksu.

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies (sk. *Augstākās tiesas 2007. gada 12. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA–118/2007 10. punktu*).

Tādējādi konkrētajā lietā tiesai ir jāpārbauda, vai pastāv priekšnoteikumi labvēlīga administratīvā akta izdošanai, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta kaitējuma atlīdzība no 2000.gada 1.janvāra.

[9] Lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai parasti jāvērtē spēkā esošā tiesību norma. Vienlaikus jāievēro nosacījums, ka sociālo tiesību jomā tiesiskās situācijas maiņa (tiesību normas grozīšana vai izslēgšana) neietekmē tiesības, kuras personai bija brīdī, kad viņa ar iesniegumu par šā labuma saņemšanu vērsās iestādē (sk. *Augstākās tiesas 2007. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-430/2007 21. punktu, 2007. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-431/2007 14. punktu, 2009. gada 6. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-334/2009 11. punktu*).

Līdz ar to tiesai spriedumā jāņem vērā ne tikai tās tiesību normas, kas ir spēkā sprieduma taisīšanas brīdī, bet arī tās, kas bija spēkā brīdī, kad pieteicējs sākotnēji vērsās Aģentūrā ar iesniegumu par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu, proti, 2017.gada 6.novembrī.

[10] Černobiļas likuma 1.panta 4.punkts noteic, ka kaitējuma atlīdzība ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa nāves

gadījumā – viņa apgādībā bijušajiem darbnespējīgajiem ģimenes locekļiem piešķiramā naudas summa, kas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam kompensē ienākumu zaudēšanu sakarā ar darbspējas zaudējumu, bet apgādājamajam – iztikas avota zaudēšanu.

Černobiļas likuma 8.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Tiesa konstatē, ka lietā nav strīda, ka pieteicējs ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieks, kuram kopš 1993.gada 12.oktobra ir noteikta invaliditāte un tās cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Tāpat tiesa konstatē, ka no 1993.gada 12.oktobra pieteicējam tika piešķirta invaliditātes pensija, kas aprēķināta un izmaksāta kaitējuma atlīdzības apmērā. Savukārt no 2016.gada 1.septembra pieteicējam piešķirta vecuma pensija, kas saglabāta invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības) apmērā.

[11] no 2017.gada 1.janvāra stājās spēkā grozījumi Černobiļas likumā, pārejas noteikumu 5.punkta 2.apakšpunktā paredzot, ka personām, kurām invaliditātes pensija piešķirta līdz 1999.gada 31.decembrim un kurām vecuma pensija saglabāta invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības) apmērā:

a) aprēķina invaliditātes pensiju, kāda tā būtu vecuma pensijas piešķiršanas dienā, ja to noteiktu no invaliditātes pensijas piešķiršanas dienas saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" normām, ņemot vērā no invaliditātes pensijas piešķiršanas dienas līdz vecuma pensijas piešķiršanai pensijas piešķiršanas un pārrēķināšanas datumus, pensijas aprēķināšanai iepriekš piemēroto kārtību, minimālos pensijas apmērus, kā arī likuma "Par valsts pensijām" 26.panta un pārejas noteikumu 15. un 15.1 punkta noteikumus,

b) invaliditātes laikā vecuma pensija tiek saglabāta aprēķinātās invaliditātes pensijas apmērā, ja saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" aprēķinātās invaliditātes pensijas apmērs ir lielāks par personai aprēķināto vecuma pensiju;

Černobiļas likuma pārejas noteikumu 5.punkta 4.apakšpunktā noteikts, ka šā punkta 2.apakšpunktā minētajām personām kaitējuma atlīdzību aprēķina saskaņā ar šā likuma 9.panta pirmo daļu. Savukārt pārejas noteikumu 6.punkts paredz: ja šo pārejas noteikumu 5.punkta 2.apakšpunktā saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" aprēķinātās vecuma pensijas un saskaņā ar šo pārejas noteikumu 5.punkta 4.apakšpunktu aprēķinātās kaitējuma atlīdzības kopējā summa ir lielāka par iepriekš saņemto pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā, tad no 2017.gada 1.janvāra vecuma pensiju pārrēķina un piešķir kaitējuma atlīdzību, bet, ja kopējā aprēķinātās pensijas un kaitējuma atlīdzības summa ir mazāka, tad turpina izmaksāt vecuma pensiju, kas ir saglabāta invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības) apmērā.

Ar Aģentūras Rēzeknes reģionālās nodaļas 2017.gada 18.augusta lēmumiem Nr.17/1547132 un Nr.17/1547330 pieteicējam pārrēķināta valsts vecuma pensija un piešķirta kaitējuma atlīdzība 2.grupas invalīdam par darbspēju zaudējumu 80% kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam.

Secināms, ka pieteicējs jau saņem kaitējuma atlīdzību, kas viņam piešķirta saskaņā ar spēkā esošajām tiesību normām.

[12] Kaitējuma atlīdzības piešķiršana atbilstoši lietā piemērojamajam spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam noteikta Černobiļas likumā. Minētajā likumā nav tiesību normu, kas noteiktu personai tiesības uz kaitējuma atlīdzību par periodu pirms Vēršanās aģentūrā ar attiecīgu iesniegumu.

Līdz 2016.gada 31.decembrim Černobiļas likuma 9. panta pirmā daļa paredzēja, ka kaitējuma atlīdzību šā likuma 8. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētajām personām piešķir un pārrēķina tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzību personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība. Likuma „Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" pārejas noteikumu 4.punkts paredz, ka minētajos gadījumos kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtību nosaka Ministru kabinets. Tādējādi līdz 2016.gada 31. decembrim kaitējuma atlīdzības piešķiršanā tika ņemti vērā attiecīgie Ministru kabineta 2001.gada 23.augusta noteikumi Nr. 378 „Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtība". Atbilstoši to 20. punktam, ja pieprasījums kaitējuma atlīdzības saņemšanai iesniegts vēlāk nekā gadu pēc tiesību uz kaitējuma atlīdzību rašanās dienas, kaitējuma atlīdzību darba devējs vai viņa tiesību un saistību pārņēmējs piešķir un izmaksā šo noteikumu III nodaļā noteiktajā apmērā par iepriekšējo laikposmu, bet ne vairāk kā par 12 mēnešiem pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas.

No minētā secināms, ka līdz 2016.gada 31.decembrim bija iespējams kaitējuma atlīdzību piešķirt par iepriekšēju laikposmu, bet ne vairāk par 12 mēnešiem pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas. Savukārt no 2017.gada 1.janvāra stājās spēkā grozījumi Černobiļas likumā, atbilstoši kuriem 9.pants tika izteikts jaunā redakcijā un vairs neparedz kaitējuma atlīdzības piešķiršanā piemērot Ministru kabineta 2001. gada 23. augusta noteikumus Nr.378 „Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtība" un tajos paredzēto kaitējuma atlīdzības pieprasīšanas un piešķiršanas kārtību.

Pieteicējs iesniegumu aģentūrā iesniedza 2017.gada 6.novembrī, kad spēkā jau bija aktuālā Černobiļas likuma redakcija, kas vairs neparedz iespēju piešķirt kaitējuma atlīdzību par 12 mēnešiem pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas. Līdz ar to pieteicējam konkrētajā lietā nav tiesību prasīt kaitējuma atlīdzību par periodu no 2000.gada 1.janvāra marta līdz 2016.gada 31.decembrim.

[13] Pieteicējs atsaucas uz Augstākās tiesas 2013.gada 4.jūnija spriedumu lietā Nr.A42558308 (SKA-304/2013), uz ko tiesa norāda, ka minētajā tiesas spriedumā izteiktās atziņas un tiesību normu interpretācija nav attiecināma uz izskatāmo lietu. Lietā Nr.A42558308 Augstākā tiesa analizēja tiesisko regulējumu, kas darbojās, pirms 2017.gada 1.janvārī stājās spēkā Černobiļas likuma normas jaunajā redakcijā. Izskatāmajā lietā piemērojamas tiesību normas, kas bija spēkā brīdī, kad pieteicējs vērsās ar iesniegumu iestādē, kā arī tās, kas ir spēkā sprieduma taisīšanas brīdī.

Turklāt no Černobiļas likuma grozījumu, kas stājās spēkā 2017.gada 1.janvārī, anotācijas izriet, ka jaunais regulējums ir likumdevēja reakcija uz situāciju, kad Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki saņem atšķirīgu sociālo nodrošinājumu atkarībā no invaliditātes noteikšanas laika, t.i., pirms vai pēc 2000.gada. Tāpat tā ir likumdevēja reakcija uz administratīvo tiesu praksi, tai skaitā lietā Nr.A42558308. Kā norādīts anotācijā, jaunais regulējums ir ieviests, lai sekmētu vienlīdzīgas attieksmes principu, piešķirot sociālo nodrošinājumu neatkarīgi no invaliditātes noteikšanas laika.

[14] Lietā nav apstrīdēts un pārsūdzēts lēmums, ar kuru Aģentūra veikusi pieteicējam kaitējuma atlīdzības aprēķinu no 2017.gada 1.janvāra, proti, 2017.gada 18.augusta lēmums Nr.17/1547330, tādēļ tiesa nevērtē tiesas sēdē izteiktos argumentus par kaitējuma atlīdzības apmēra aprēķina pareizību. Pieteicējam attiecīgais lēmums, ja viņu neapmierina ar to piešķirto tiesību apjoms, ir jāapstrīd Aģentūras direktoram, ievērojot likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[15] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka pieteikums ir noraidāms, jo pieteicējam kaitējuma atlīdzība ir tikusi piešķirta no 2017.gada 1.janvāra, bet uz labvēlīgāku administratīvo aktu – kaitējuma atlīdzību par periodu no 2000.gada 1.janvāra marta līdz 2016.gada 31.decembrim – pieteicējam nav tiesību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

Noraidīt pilnīgi /pers. D/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta kaitējuma atlīdzība kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas darbu dalībniekam.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis M.Šļakota